

SÖYLEŞİLER

(INTERVIEWS)

DEVLET BAKANI VE BAŞMÜZAKERECİ EGEMEN BAĞIŞ İLE SÖYLEŞİ

Her yıl ABD Başkanı'nın 24 Nisan'da yapacağı konuşma Türkiye tarafından dikkatle bekleniyor ve siyasi bir kriz yaşanıp yaşanmayacağı tartışmaları yaşanıyor. Eğer ABD Başkanı, "soykırım" ifadesini kullanırsa ve sık sık gündeme gelen soykırım tasarısı kabul edilirse, bu durum öncelikle Türk-Amerikan ilişkileri açısından, ikinci olarak da Ermeni meselesinin uluslararası arenada algılanması açısından ne tür sonuçlar doğurur?

ABD Başkanlarının yaptığı geleneksel 24 Nisan konuşmaları tüm dünya tarafından yakından takip ediliyor. Kişisel görüşüm olarak, bu konuşmaya tüm taraflarca gereğinden büyük bir anlam yüklediği kanaatindeyim. Zira 1915'te yaşananlar konusunda gerçek hükmü ne ABD Başkanı, ne ABD Senatosu, ne Ermeni Diasporası, ne başka bir siyasi lider veya kurum verecektir. Bu konuda son kararı söyleyecek olan sadece ve sadece bağımsız, objektif ve bilimsel araştırma sonuçlarıdır. Türkiye'de zaten bu konuda Ermenistan'a 2005 yılında yapılan Ortak Tarih Komisyonu kurulması önerisi tartışmaları doğru zemine oturmuştur. Kanaatimce bu komisyon konunun uluslararası platformda da en doğru şekilde algılanması için en iyi yoldur.

Bununla birlikte, biz şu ana kadar bu konuda Başkan Sayın Obama'nın izlediği tutumundan ve tavırlarından genel olarak memnuniyet duyuyoruz. Başkan Obama ve Dışişleri Bakanı Clinton hem Ermenistan ile Türkiye arasında imzalanan protokollere giden süreçte hem de geçtiğimiz yıl bu konuda Senato'ya sunulmaya çalışılan karar tasarılarının engellenmesinde büyük gayret gösterdiler. Bu sağduyulu tutum sayesinde Türk-Amerikan ilişkileri bugün Balkanlardan, Orta Doğu'ya ve Irak'ta Afganistan'a kadar geniş bir coğrafyada tüm hızıyla sürmektedir ve sürmeye devam edecektir.

Başta ABD'deki olmak üzere, Ermeni diasporasının Ermenistan üzerindeki baskıları nedeniyle Türkiye ile Ermenistan arasında bir diyalog gerçekleştirilmesi zor görünüyor. Güçlü diasporanın varlığına rağmen barışçıl bir diyalog imkanını nasıl yakalayabiliriz?

Gerek diaspora gerekse Ermenistan halkı değerlendirilirken bu grupları çok

homojen olarak görüyoruz. Ancak olayın perde arkasına bakıldığında, diasporanın içinde ve Ermenistan vatandaşları arasında Türkiye ile normalleşme sürecini destekleyen çevrelerin de bulunduğunu görüyoruz.

Ben diyalog sürecinde bu konuda asıl rolün Ermenistan halkına ve siyasi liderlerine düştüğüne inanıyorum. Zira bu süreç her şeyden önce Ermenistan'a bölgesinde ve ötesinde yeni işbirliği ve fırsat alanları açmakla kalmayacak, aynı zamanda halkın refah seviyesinin inanılmaz ölçülerde yükselmesi için yeni imkanlar sağlayabilecektir. Yıllardır nerdeyse bir tecrit altında yaşayan Ermenistan halkının ve liderlerinin, artık çıkarlarını ve refahını diasporanın bencil emelleri için feda etmemesi gerekir. Ermenistan halkının, diasporadaki radikal çevrelerin Türkiye hakkındaki olumsuz önyargılarını yenerek hem Türkiye-Ermenistan arasındaki diyaloga hem de iki halk arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine destek vermeleri gerektiğini düşünüyorum.

İki ülke arasındaki diyalog ise her şeyden önce güçlü bir siyasi irade gerektirmektedir. Biz Türkiye olarak bu iradeyi göstermeye hazırız ve Ermeni komşularımız da hazır olduğunda bölgede kapsamlı barış ve istikrar yaratılması suretiyle artık her şeyin daha iyiye ve daha güzele doğru gelişeceğine yürekten inanıyoruz.

Avrupa Birliği de bu konuda teşvik edici ve ileriye yönelik adımlar önerebilir. AB bir barış ve uzlaşma projesidir. Sorunlara objektif ve önkoşulsuz yaklaşıldığında herkesin yararına olacak çözümler bulmak kolaylaşacaktır.

Ermeni lobisinin ABD'deki ve Avrupa'daki karar mekanizmalarını etkileme gücü olduğu biliniyor. Bu noktada Türk lobisinin mevcut durumu nedir? ABD ve AB içindeki Türk lobisinin güçlendirilmesi için ne gibi faaliyetler yapılmalıdır?

Tabi Ermeni diasporasının uzun süredir bu ülkelerde bulunuyor olması, ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarına büyük oranda entegre olmaları ve ABD ile Fransa'da özellikle bazı önemli bölgelerde demografik açıdan da ağırlığı çok yakın zamana kadar Ermeni lobisine büyük avantaj sağladı. Bunun ulusal parlamentoların ve Avrupa Parlamentosunun kararlarına yansımaları oldu.

Bu ülkelerde Türk lobisinin örgütlenmeleri biraz gecikti. Ancak, son yıllarda bu konuda yaşanan gelişmeler ümit verici. Özellikle son olarak malum karar tasarısının Senato gündemine alınmaması konusunda Vaşington Büyükelçiliğimizin koordinasyonunda çok etkin bir rol oynayan Türk lobisinin çalışmalarının ulaştığı nokta hepimize gurur veriyor. Tabi bundan sonra da bu çalışmaların ABD'de ve Avrupa'da artarak devam etmesi için elimizden gelen desteği sağlamaya devam edeceğiz. Bu konuda Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımızın da nüfus üstünlüklerini en etkin bir şekilde avantaja dönüştürmeleri ve hakkıyla temsil edilebilmeleri için

çabalarımız tüm hızıyla sürdürülecektir. AB İletişim Stratejisi çerçevesinde Türk diasporasına önem veriyor ve stratejimizin önemli bir parçası ve aktörü olarak görüyoruz. Tüm ziyaretlerimde, yurtdışındaki vatandaş derneklerimiz, öğrencilerimiz ve işadamlarımızla bir araya gelmeye özen gösteriyorum. Avrupa ülkelerindeki Türkler ve Türk kökenli vatandaşlarımız ülkemizin AB üyelik sürecinde önemli bir köprü rolü oynamaktadır.

Sözde Ermeni soykırımı iddiaları AB sürecinde Türkiye'nin önüne bir ön şart olarak çıkartılabilir mi? Eğer çıkartılmazsa ve Türkiye AB üyesi olursa, Avrupa Parlamentosu'nun 1987 tarihli soykırımı tanyan kararını nereye koymak gerekiyor?

Bu konuda söyleyebileceğim tek şey, bugün Almanya, Fransa ve Avusturya gibi ülkelere bayraktarlığı yapılan ve ülkemizin “çok büyük, çok fakir ve çok Müslüman” olduğu şeklinde formüle edilen argümanlar ne kadar süreçle ilgisizse, 1915 olayları da AB üyelik sürecimizle o denli alakasızdır. AB'ye üyeliğimiz AB müktesebatına uyumlu ilgilidir. Biz tarihimize yüzleşmekten çekinmiyoruz ve ne olursa olsun gerçeklerden, doğrulardan yanayız. Bu bağlamda, Avrupa Parlamentosunun almış olduğu tavsiye kararı üye ülkeler için bağlayıcılığı olmayan bir tutumdur. Yetkisini aşan ve tarihi, siyasi parametrelerle yargılamaya çalışan talihsiz bir girişim olarak hafızalardaki yerini alacak, ülkemiz açısından hiçbir sonuç doğurmayacaktır. Ayrıca bu kararın, hangi baskı ve hangi çirkin oyunlarla alındığı da bilinmektedir. Bu bile, bu kararın ne kadar anlamsız olduğunu ortaya koymaya yeterlidir.

Türkiye ile Ermenistan arasında bir yakınlaşma süreci yaşandı ve bu süreç sonunda Protokoller imzalandı. Ancak gelinen noktada Protokoller tıkanmış durumda. Bu tıkanıklığın aşılması için somut olarak ne yapılması gerekiyor?

İmzalanan protokoller tüm bölgede yeni bir dönemin habercisi olabilirdi. Protokollerde ortaya konulan unsurların hayata geçirilmesi halinde Güney Kafkasya barış ve istikrarın hüküm süreceği bir coğrafya haline gelecek ve bölge insanları ortak bir geleceğe birlikte daha emin şekilde yürüyeceklerdi. Ancak gelinen aşamada protokollerin imzalandığı dönemdeki ivme yerini umutsuzluğa terk etmeye başlamıştır.

Bildiğiniz gibi geçtiğimiz Nisan ayında Ermeni tarafı Protokolleri askıya aldığını açıkladı, ülkemizde ise Protokoller gerekli siyasi koşullar oluştuğu takdirde görüşülmek ve yürürlüğe sokulmak üzere TBMM'dedir. Tabi, Karabağ sorunu Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü ilkesi çerçevesinde çözülmeden, Türkiye Protokolleri onaylamayacak.

Bu noktada en önemli husus, iki taraf arasında güvenin yeniden tesis edilmesi ve

karşılıklı siyasi iradelerin teyit edilmesidir. Bu bağlamda, Sayın Başbakanımızın, Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan'a gönderdiği mektubun önemli bir unsur olduğunu düşünüyorum ve bu mektubun Türkiye'nin sürece bağlılığının bir kanıtı olarak görüyorum. Ermenistan'ın Batıya yaklaşması ve Türkiye'ye güvenmesi çözümlü kolaylaştırıcaktır.

Türkiye Karabağ sorunu çözülmeden ya da sorunun çözümüne yönelik somut gelişmeler yaşanmadan Protokolleri onaylamayacağını açıkladı. Ancak bunun yanı sıra, Ermenistan Anayasa Mahkemesi'nin, Protokollerle ilgili vermiş olduğu bir karar var ve bu kararla adeta Protokollerin içi boşaltılmış durumda. Bu noktada, Karabağ sorununda çözüm yoluna girilse dahi, Ermenistan Anayasa Mahkemesi'nin kararı dururken, Türkiye'nin Protokolleri onaylaması mümkün mü?

Defalarca vurgulandığı gibi Ermenistan Anayasa Mahkemesinin almış olduğu bu karar protokollerin lafzını ve ruhunu sakatlamış ve uzun süreli çabalardan sonra üzerinde uzlaşılan metinlerden çok daha farklı bir resim ortaya koymuştur. Türkiye uluslararası yükümlülüklerine bağlı bir ülke olarak, protokollerin imzalandığı haliyle uygulamaya konması için kararlılığını ortaya koymuş ve benzer bir duruşu Ermenistan'dan beklemektedir.

İmzalanan iki protokolün yapısı, dili ve üslubuna bakıldığında bir husus çok net olarak ortaya çıkacaktır ki, protokollerin amacı sadece Ermenistan ve Türkiye arasındaki sorunları çözüme bağlamak değil, bütün Kafkaslara genel bir istikrar ve barış sağlamaktır. Bu amaca ulaşılması da ancak bölgedeki kronikleşmeye yüz tutan ve geçen her gün çözümünün daha zor bir hal aldığı Yukarı Karabağ meselesinin Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü ilkesi çerçevesinde barışçıl yollardan çözüme kavuşturulmasıdır. Dolayısıyla, Karabağ problemi sadece protokoller açısından değil bütün bölge için kilit bir noktada durmaktadır ve bölgedeki tüm parametreleri değiştirebilecek potansiyeli vardır. Bu konuda Minsk Grubunun girişimlerinin bir an önce sonuç vermesini umut ediyoruz.

Son dönemde Amerika'da yaşayan Ermenilerin, Türkiye aleyhine açmış olduğu tazminat davaları bulunmaktadır. Bu davalardan Türkiye aleyhinde bir karar çıkması ihtimalini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Evvelce belirttiğim gibi, 1915'te neler olup olmadığı ya da bunların nasıl tanımlanacağı konusunda hükmü, parlamento ya da siyasetçiler veremeyeceği gibi yerel ya da başka ülkelerin mahkemeleri de veremez. Bu davalardan sonuç alınacağına inanmıyorum ve diasporanın bu çabalarının süreci baltalamaktan başka bir netice vereceğini düşünmüyorum. Bu davalar ne Ermenistan halkının, ne Türkiye'nin, ne de ABD'nin çıkarlarına hizmet edecektir.

Avrupa'daki entegrasyon sürecinin bir daha savaşların yaşanmaması amacıyla gerçekleştirilen bir barış projesi olduğundan hareketle, Türkiye ile Ermenistan ve belki Kafkaslardaki diğer ülkelerin de dahil olduğu bir entegrasyon sürecinin gerçekleştirilmesi mümkün olabilir mi?

Geçmişte yaşanan tüm bu olaylara ve acılara bakarken asla tek taraflı bir değerlendirme yapmamalıyız. Ortak geleceğimizi ancak adil bir hafıza üzerine bina ettiğimiz takdirde ileriye güvenle bakabiliriz. Ermeni halkıyla bizim bin yıllık tarihimize bakıldığında bunun sadece son 70-80 senelik kısmında, o da Osmanlı İmparatorluğu dağılırken, milliyetçiliklerin ortaya çıktığı bir dönemde, dış güçlerin müdahaleleri sonucu üretilmiş problemler bulabiliriz. Bunun dışında kalan 900 yıl boyunca iki millet aynı toprakları paylaşmış ve karşılıklı sevgi saygı çerçevesinde beraber yaşamışlar ve hala yaşamaya devam etmektedirler. Bugün ülkemizde yaşayan Ermeni toplumu kültürümüzün bir zenginliğidir.

Avrupa'nın tarihine bakıldığında ise böyle bir ortak yaşam kültürü yerine, ülkelerin ve halkların geçmişlerinin ikisi Dünya Savaşı düzeyinde olmak üzere sayısız savaş üzerinden tanımlandığına şahit oluyoruz. Dolayısıyla, Türkiye'nin yakın coğrafyasında oluşturmaya çalıştığı barış ve istikrar havzasının çok daha kolay gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz. Suriye, Ürdün ve Lübnan'la gelişen ilişkilerimiz bunun en güzel örneğidir. Çok değil son 10 yılda ilişkilerimizin geldiği nokta ortadadır ve bu ilişkileri daha da ileri taşımak için gerekli irade ve istek hem iki ülkenin liderlerinde hem de halklarında mevcuttur. Biz Ermenistan'la protokolleri imzalarken de, 2008'de bölgede yaşanan sıcak çatışmaların ardından Kafkas İşbirliği ve İstikrar Platformu girişimini ortaya koyarken de, Kafkaslara yönelik barış ve refah vizyonumuzla hareket ettik. İlişkiler tarihin normal akışındaki seyrini bulduğunda Güney Kafkasya'daki tüm ülkelerle entegrasyon ve işbirliği kapılarının sonuna kadar açılacağına inanıyoruz.

